

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน ในฐานะเป็นสื่อที่มีความเป็นรูปธรรมสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับถ้อยคำ (Dale, 1954: 243) หนังสือแบบเรียน ตำราและสิ่งพิมพ์ทางการศึกษาต่าง ๆ จึงนิยมที่จะมีภาพพิมพ์ประกอบไว้เป็นจำนวนมาก ดังเช่นในสหรัฐอเมริกา เฟลมมิ่ง (Fleming, 1967:246-258) ได้ทำการสำรวจหนังสือแบบเรียนระดับ 8 ใน 4 สาขาวิชา คือ ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยการสุ่มมาศึกษาเพียง 40 เล่ม พบว่า หนังสือเหล่านั้นใช้ภาพประกอบโดยเฉลี่ย 1 ภาพ ต่อ 1.58 หน้า แมกระนั้น หากจะถามว่าภาพประกอบเหล่านั้นมีผลต่อการเรียนรู้จากการอ่านอย่างไร คำตอบที่ได้รับยังคงค่อนข้างจะเลื่อนลอยและไม่เป็นข้อยุติที่แน่นอนนัก เนื่องจากยังขาดหลักฐานจากการศึกษาวิจัยที่มีลักษณะเจาะจง เพียงพอที่จะนำมาสรุปเป็นเกณฑ์ได้ (Brody, 1981:93)

อองไวท์ตาม เลวี และ เลนซ์ (Levie & Lentz, 1982:195-232) ได้พยายามสรุปผลการวิจัยภาพประกอบที่ได้เคยกระทำกันมาย้อนหลังไปถึงปี 1938 และจากการวิจัยเหล่านั้น ได้วิเคราะห์หน้าที่ของภาพประกอบที่นั้นจะเป็นไปได้ไว้ 7 ประการ ใน 4 ลักษณะ คือลักษณะแรกเกี่ยวกับความตั้งใจ ภาพประกอบก่อให้เกิดความตั้งใจ และความคุมความตั้งใจในเนื้อหาที่อ่าน ลักษณะที่สองเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ภาพประกอบช่วยให้เกิดความสนุกสนานในการอ่าน และเป็นตัวการในการเปลี่ยนแปลงอารมณ์รวมและทัศนคติ ลักษณะต่อมาเกี่ยวกับพฤติกรรมอ่าน ภาพประกอบช่วยให้การเรียนรู้เนื้อหาของเรื่องที่อ่านง่าย และสะดวกขึ้นโดยการช่วยเพิ่มความเข้าใจในการอ่าน และความสามารถในการระลึก ยิ่งไปกว่านั้น ภาพประกอบยังช่วยเพิ่มความหมายให้เรื่องที่อ่านสมบูรณ์ขึ้นอีกด้วย ลักษณะสุดท้ายเกี่ยวกับการซ่อมเสริม ได้แก่การที่ภาพประกอบช่วยให้ผู้มีความรู้ความสามารถในการอ่านต่ำ ปรับสภาพการอ่านได้ดีขึ้น

หน้าที่ของภาพประกอบในข้อที่ว่า ช่วยเพิ่มความเข้าใจในการอ่านนั้น ไค้มิงงานวิจัยที่ทำการศึกษาในเรื่องนี้ไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งงานวิจัยในระยะเริ่มแรก มักได้ผลการทดลองว่าภาพประกอบไม่ช่วยเพิ่มความเข้าใจในการอ่าน ดังจะเห็นได้จากประมวลสรุปงานวิจัยโดย

คอนแคนนอน (Concannon, 1975:254-256) ซึ่งได้ประมวลงานวิจัย ที่กระทำระหว่างปี 1938-1972 เป็นงานวิจัย 13 เรื่อง เขาสรุปว่า "รูปภาพทำหน้าที่จูงใจในการอ่านเท่านั้น ไม่ได้ช่วยเพิ่มความสามารถในการอ่านเอาความของเด็กอย่างแท้จริง" และซามูเอลส์ (Samuels, 1970:397-407) ได้ประมวลสรุปงานวิจัย 7 เรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่พบว่ารูปภาพ ชักชวนความเข้าใจในการอ่าน เขาได้สรุปว่า "มีความตึงเครียดกันเกือบเป็นเอกฉันท์ว่า รูปภาพ เมื่อใช้ประกอบบทความ ไม่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน"

ส่วนงานวิจัยในระยะต่อมา ผลการทดลองมักพบว่า ภาพประกอบช่วยเพิ่มความเข้าใจ ในการอ่าน ดังที่ เลวี และเลนซ์ (Levie & Lenz, 1982:195-213) ได้ประมวลสรุป งานวิจัยที่อยู่ในเงื่อนไข 5 ประการคือ บทความเป็นตัวอักษร (written texts) เป็นข้อความ ติดต่อกันและมีความหมายสมบูรณ์, ผู้ทำการทดลองจัดหาภาพมาให้, ภาพประกอบเป็นภาพตัวแทน (representational pictures) และประการสุดท้ายเป็นการเปรียบเทียบระหว่าง การเรียนรู้จากบทอ่านที่มีภาพประกอบกับการเรียนรู้จากบทอ่านอย่างเดียว เป็นงานวิจัย 55 เรื่อง ได้สรุปว่า ภาพประกอบช่วยความเข้าใจในการอ่านมากที่สุด ในกรณีเนื้อหาสาระของบทอ่าน ทั้งหมดที่มีอยู่ในภาพ (เพิ่มขึ้นกว่าการไม่ดูภาพ 36%) ช่วยได้ปานกลาง ในกรณีเนื้อหาสาระ ของบทอ่านทั้งหมดที่มีอยู่ในภาพเป็นบางส่วน (เพิ่มขึ้นกว่าการไม่ดูภาพ 25%) และช่วยได้น้อยหรือ ไม่ช่วยเลย แต่ไม่ชักชวนความเข้าใจในการอ่าน ในกรณีเนื้อหาสาระของบทอ่านไม่ได้แสดงไว้ในภาพ (เพิ่มขึ้นกว่าการไม่ดูภาพ 5%)

เกี่ยวกับความไม่คงที่ของผลการวิจัย ผลของการใช้ภาพประกอบเรื่องนี้ แฮริง และ ฟราย (Haring & Fry, 1979:185-190) ได้เสนอว่า แม้ว่า การศึกษาผลของการใช้ภาพประกอบ ต่อความเข้าใจในการอ่าน จะได้ผลสรุป ที่ขัดแย้งกัน แต่ก็ยังมีการยืนยันในความเชื่อว่า ภายใต้เงื่อนไขบางประการ รูปภาพ กออาจมีคุณค่าเท่ากับคำพูดพื้นคำใดจริง ๆ ดังนั้น คำถามสำหรับการศึกษาวิจัย จึงควรจะเป็นว่า "เมื่อไร หรือในเงื่อนไขอะไรที่รูปภาพ ช่วยความเข้าใจในการอ่าน" มากกว่าที่จะเป็นว่า รูปภาพช่วยความเข้าใจในการอ่านหรือไม่

ในการจัดกลุ่มภาพประกอบเพื่อการวิจัยเชิงสำรวจของ เฟลมมิง (Fleming, 1967: 246-258) เขาได้เสนอเกณฑ์ในการพิจารณาความแตกต่างของลักษณะเฉพาะทางกายภาพ (physical attributes) ของภาพประกอบที่ใช้ในการสอนไว้ 11 ประการคือ

1. พื้นที่ (Space)
2. กรอบ (Frame)
3. รูปทรง (Shape)
4. ตำแหน่ง (Position)
5. องค์ประกอบย่อย (Element)
6. สี (Chroma)
7. ไม่มีสี (Achroma)
8. แบบของการเข้ารหัส (Encoding Style)
9. ตัวกลางที่ใช้เข้ารหัส (Encoding Medium)
10. ระดับของเนื้อหาสาระ (Information Level)
11. ความเป็นเอกภาพ (Unification)

เมื่อพิจารณางานวิจัยจากประมวลสรุปงานวิจัยโดย เลวี และเลนซ์ (Levie & Lentz, 1982:195-232) จะพบว่า แม้งานวิจัยเหล่านั้นจะใช้ภาพที่ต่างกันหลายลักษณะ แต่ลักษณะรวมประการหนึ่งก็คือ ระดับของเนื้อหาสาระ โดยประมวลสรุปดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่า ระดับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับบทความเป็นตัวแปรที่มีผลโดยตรงต่อความเข้าใจในการอ่าน ยิ่งกว่านั้นในการศึกษาของ เซอร์แมน (Sherman, 1976:369-378) เขาได้ใช้ภาพประกอบเรื่องที่มึ่ระดับของเนื้อหาสาระแตกต่างกัน 2 ระดับคือ ภาพสมบูรณ์บรรยายเหตุการณ์ทั้งหมดของบทอ่านกับภาพเฉพาะส่วน (Partial) ที่แสดงเนื้อหาของบทอ่านอย่างคลุมเครือ ทำการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมปลาย 144 คน พบว่า ภาพเฉพาะส่วนช่วยในการเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าภาพสมบูรณ์ เซอร์แมนได้ให้ข้อสังเกตว่า ภาพเฉพาะส่วนทำให้นักเรียนกระทำกระบวนการเพื่อเรียนรู้เนื้อหาสาระได้อย่างลึกซึ้ง และทั่วถึงกว่าในกรณีที่นักเรียนค้นหาสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น อนึ่ง แฮริง และฟราย (Haring & Fry, 1979:185-190) ได้ศึกษาผลของการใช้ภาพประกอบที่มึ่ระดับของเนื้อหาสาระต่างกันโดยใช้ภาพประกอบ 2 ชุดคือ ชุดแรก 10 ภาพ แสดงหน่วยความคิดสำคัญของบทอ่าน 179 หน่วย ชุดที่สอง 13 ภาพ แสดงทั้งหน่วยความคิดสำคัญ และหน่วยความคิดย่อยของบทอ่าน 350 หน่วย ทำการทดลองกับนักเรียนระดับ 4 จำนวน 75 คน และระดับ 6 จำนวน 75 คน ผลการทดลอง พบว่านักเรียนที่มีภาพประกอบทั้งสองแบบ มีความเข้าใจในการอ่านมากกว่านักเรียนกลุ่มที่อ่านเรื่องโดยไม่มีภาพประกอบ แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่อ่านเรื่องที่มีภาพ

ชุดแรก และชุดที่สองประกอบ แอริง และพราว ได้อธิบายว่า อาจเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนในการแสดงหน่วยความคิดย่อยของภาพในชุดที่สอง หรืออาจเนื่องจากภาพชุดที่สองมีรายละเอียดของเนื้อหาสาระมากจนเกินที่นักเรียนในระดับต้นจะจดจำได้หมด

จากผลการทดลองดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้ภาพประกอบที่มีระดับของเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง แตกต่างกัน ต่อความเข้าใจในการอ่าน เพราะว่าการที่ภาพประกอบจะช่วยให้การอ่านง่ายหรือสะดวกขึ้นได้นั้น ปริมาณที่มากหรือน้อยของเนื้อหาสาระ อาจเป็นตัวแปรที่สำคัญประการหนึ่งที่น่าจะนำมาศึกษาเพิ่มเติม อันึ่งในการอ่านเพื่อทำความเข้าใจภาษาอังกฤษของคนไทย ซึ่งเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ภาพประกอบย่อมจะมีความสำคัญเท่าเทียมหรือยิ่งไปกว่าในการอ่านของผู้ที่ใ้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาของตนเอง และเนื่องจากไม่ปรากฏว่า มีงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ใดกระทำกันในประเทศไทย โดยเฉพาะกับนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค ผู้วิจัยจึงได้เลือกที่จะทำการศึกษาในเรื่องนี้ เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของคนไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิคที่ 1 แผนกพาณิชยการ ที่อ่านเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบ ที่มีภาพเดี่ยวใจความหลักประกอบ และที่มีภาพรวมใจความย่อยประกอบ

สมมติฐานของการวิจัย

ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่อ่านเรื่องที่ไม่มีภาพประกอบ ที่มีภาพเดี่ยวใจความหลักประกอบ และที่มีภาพรวมใจความย่อยประกอบ แตกต่างกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ความแตกต่างระหว่างเพศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม อารมณ์ ตลอดจนวิธีการสอนภาษาอังกฤษ ที่นักศึกษาเคยเรียนมาไม่มีผลต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษารังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองได้แก่ นักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิคปีที่ 1 แผนกพิธีชงการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2528 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม
2. ภาพประกอบที่ใช้ในการทดลองเป็นภาพวาดแบบตัวแทนของจริง (representational pictures) เท่านั้น ไม่รวมภาพถ่าย (photograph) และภาพสัญลักษณ์อื่น ๆ เช่น แผนภูมิ แผนสถิติ และมีความแตกต่างกันเฉพาะในด้านระดับของเนื้อหาสาระของภาพที่สัมพันธ์กับบทอ่านซึ่งมี 2 แบบคือ ภาพเดี่ยวใจความหลัก และภาพรวมใจความย่อย
3. บทอ่านเป็นเรื่องราว (narrative) สั้น ๆ ความยาวไม่เกิน 200 คำ มี 4 เรื่อง
  - 3.1 เรื่อง The Fox and the Crow
  - 3.2 เรื่อง The Crow and the Pitcher
  - 3.3 เรื่อง Rush Hour
  - 3.4 เรื่อง Gunfight at the OK Corral
4. การทดสอบความเข้าใจในการอ่าน ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน แบบเลือกตอบ และทดสอบทันทีหลังการอ่านเรื่องแต่ละเรื่อง

คำจำกัดความ

ภาพเดี่ยวใจความหลัก หมายถึง ภาพที่แสดงฉากเหตุการณ์ที่เป็นใจความสำคัญของบทอ่าน เพียงใจความเดียว

ภาพรวมใจความย่อย หมายถึง ชุดของภาพย่อยที่แสดงฉากเหตุการณ์ย่อย ๆ หลายฉาก เหตุการณ์ซึ่งสัมพันธ์กับบทอ่าน บนพื้นที่ที่เท่ากับภาพเดี่ยวใจความหลัก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการวิจัยนี้ จะเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนวิชาอ่านภาษาอังกฤษ ในการเลือกหรือออกแบบภาพที่จะใช้ประกอบบทเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามจุดมุ่งหมาย

2. ผลจากการวิจัยนี้ จะเป็นแนวทางสำหรับผู้ผลิตแบบเรียนภาษาอังกฤษ ในการเลือกหรือออกแบบภาพประกอบการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามจุดมุ่งหมาย
3. ผลและขอเสนอแนะจากการวิจัยนี้ จะเป็นแนวทางสำหรับนักวิจัยอื่นที่จะศึกษาเรื่องผลของการใช้ภาพประกอบบทความต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย